

Research Article

The Effect of Research and Community Based Learning on Creative Communication Module Students' Empirical Academic Work

Abdullah Chelong*

Ph.D. (Human and Social Development), Assistant Professor

Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

*Corresponding author: Abdullah.c@psu.ac.th

Received: January 30, 2025/ Revised: December 15, 2025/ Accepted: December 18, 2025

Abstract

This research article aims to examine the effects of research and community-based learning activities on the production of empirical academic outputs by undergraduate students in the Bachelor of Arts Program in Community Studies for Sustainable Development at Prince of Songkla University. The participants were 49 undergraduate students enrolled in the Creative Communication course. The research was conducted through the integration of theoretical and practical instruction in parallel with a research project, in which students studied real community issues, designed research processes, and produced academic articles. The research instruments included learning reflection journals and unstructured interviews, and the data were analyzed using multiple qualitative data analysis techniques. The findings revealed that research- and community-based learning activities aligned with the philosophy of the curriculum emphasizing experiential learning with instructors acting as facilitators, enhanced students' skills in problem identification, question formulation, critical inquiry, and the application of knowledge to future professional practice, enabled students to disseminate knowledge through presentations at national academic conferences resulting in nine academic articles, and fostered students' inquiry skills, academic exchange, and the ability to assess situations and plan effective management of community issues.

Keywords: Learning Activities, Research and Community-Based Learning, Academic Outputs, Creative Communication

บทความวิจัย

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐาน เพื่อผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ ของนักศึกษาชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์

อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง*

ปร.ด. (พัฒนามนุษย์และสังคม), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

*ผู้ประสานงาน: Abdullah.c@psu.ac.th

วันรับบทความ: 30 มกราคม 2568/ วันแก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2568/ วันตอบรับบทความ: 18 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐานเพื่อผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 49 คน การดำเนินการวิจัยเป็นการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในลักษณะคู่ขนานกับการดำเนินโครงการวิจัย โดยให้นักศึกษาศึกษาปัญหาในชุมชนจริง ออกแบบการวิจัย และผลิตผลงานในรูปแบบบทความวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกการสะท้อนผลการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐาน 1) เป็นการตอบโจทย์ปรัชญาของหลักสูตรที่กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก 2) การผลิตผลงานทางวิชาการส่งผลให้เกิดทักษะการค้นคว้าปัญหา รู้จักการตั้งคำถามจากปัญหาหรือสถานการณ์ สามารถตั้งคำถามต่อสถานการณ์ที่จะศึกษา และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในอนาคตการทำงาน 3) นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดสู่สังคมผ่านการเสนอผลงานในเวทีการประชุมวิชาการระดับชาติ จำนวน 9 บทความ 4) ในกระบวนการทำงานผู้เรียนเกิดแนวคิดและมีวิธีการสืบเสาะเพื่อระบุสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในรูปแบบวิชาการ สามารถประเมินสถานการณ์เพื่อวางแผนการบริหารจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ การวิจัยและชุมชนเป็นฐาน ผลงานทางวิชาการ การสื่อสารสร้างสรรค์

บทนำ

การจัดการเรียนรู้โดยการวิจัยและชุมชนเป็นฐาน ถือเป็นการบูรณาการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการวิจัยที่ถูกต้อง ควบคู่กับการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน ที่ให้ความสำคัญกับการได้รับโอกาสจากชุมชนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาผ่านปฏิบัติการในชุมชน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยการวิจัยและชุมชนเป็นฐาน ถือเป็นนวัตกรรมทางเลือกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการวิจัยเพื่อค้นคว้าคุณค่า ความหมาย และปัญหาภายในชุมชน เพื่อนำข้อมูลหรือผลการวิจัยไปต่อยอดและพัฒนาชุมชนต่อไปได้ (Phajitkamnoet et al., 2020; McIlrath & McDonnell, 2018) การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้สอนต้องมีวิสัยทัศน์เน้นการสอนในฐานะผู้อำนวยความสะดวก โดยที่ผู้สอนต้องมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีทักษะการทำงาน การคิดวิเคราะห์ รวมทั้งมีทักษะที่ใช้ได้จริงทั้งต่อตนเอง ชุมชน และสังคม รวมทั้งสร้างห้องเรียนโดยมีผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ (Constructivist) ร่วมกันสร้างความหมายการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบว่าเกิดการเรียนรู้ได้โดยดูผลผลิตหรือสมรรถนะเชิงประจักษ์ของผู้เรียน (Panich, 2019; Suttirat, 2016) อาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยการวิจัยและชุมชนเป็นฐานยังสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 ที่ระบุว่า การจัดการเรียนรู้ต้องสามารถสร้างคนให้มีคุณภาพ มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อสะสมความรู้ สร้างนวัตกรรมสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่า (Office of the National Higher Education, Science, Research, and Innovation Policy Council, 2019)

การบูรณาการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยและชุมชนเป็นฐาน สามารถดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน กล่าวคือ 1) เตรียมความพร้อมเรียนรู้เนื้อหาจากการวิจัยในศาสตร์โดยการฝึกวิเคราะห์ชุมชนและรับรู้กระบวนการวิจัยร่วมด้วย 2) สร้างกลยุทธ์การเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมเต็มใจ ยินยอม พึงพอใจในการตอบสนองก่อนการวิจัย 3) ดำเนินการวิจัย โดยให้ผู้เรียนทำวิจัย ฝึกปฏิบัติ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยในชุมชนแล้วกลับมาวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการยอมรับคุณค่า ชื่นชอบ และผูกพันในคุณค่าของชุมชน 4) การสะท้อนคิด โดยให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดเพื่อสร้างการตระหนักรู้การวิจัยสร้างข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยวิธีการเขียนบันทึก อันเป็นการส่งเสริมการจัดระบบความตระหนักต่องานวิจัย 5) ประเมินและตรวจสอบผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงประจักษ์ที่ได้จากการวิจัยโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Sinlarat, 2012; Paveenbamphen, 2017; Kaemmani, 2019; อ้างใน Phajitkamnoet et al., 2020)

อย่างไรก็ตาม จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรียังขาดทักษะในการกำหนดประเด็นปัญหาทางวิชาการจากสถานการณ์จริง การเชื่อมโยงทฤษฎีกับบริบทของชุมชน รวมถึงความไม่มั่นใจในกระบวนการวิจัยและการเขียนเชิงวิชาการ ส่งผลให้นักศึกษาไม่สามารถพัฒนาผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพและมีลักษณะเชิงประจักษ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม การนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยและชุมชนเป็นฐานมาใช้ในชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารเรื่องราวของชุมชนซึ่งมีแบบแผนและเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน รวมถึงบริบทของการเคลื่อนย้ายข้ามถิ่นและข้ามพรมแดนของผู้คน อันนำไปสู่การเรียนรู้ชุมชนที่มีความน่าเชื่อถือตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเฉพาะการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งนักวิจัยชุมชนส่วนใหญ่นิยมใช้ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาการวิจัยชุมชนอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนส่งเสริมการทำงานร่วมกันในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดการปัญหาเพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบของการวิจัยโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Lateh, 2017, 2022; Chuengsatiansup & Duangwiset, 2021) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในหนังสือ มอวฒนธรรมสู่การจัดการความรู้ ของ Wiriya-phinit (2022) ที่ชี้ให้เห็นว่าองค์ความรู้ โดยเฉพาะเรื่องราวของชุมชน ถือเป็นทุนทางปัญญาที่สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยและชุมชนเป็นฐานเพื่อผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีผ่านชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งนับเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 ที่มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อสะสมองค์ความรู้ สร้างนวัตกรรม และเพิ่มคุณค่าให้แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐานเพื่อผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ของนักศึกษา
ชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์
หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่ง
ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในลักษณะคู่ขนานกับการดำเนินโครงการวิจัยในรูปแบบการเขียนบทความวิจัย

วิจัยและชุมชนเป็นฐาน หมายถึง วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ที่ใช้อย่างเป็นระบบวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการศึกษาวิจัยประเด็นทาง
สังคมในชุมชนในขอบเขตวัฒนธรรมชุมชน สุขภาวะชุมชน ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ผู้สูงอายุในชุมชน เศรษฐกิจชุมชน ผู้พิการและ
สตรีในชุมชน การสื่อสารชุมชน และการศึกษาในชุมชน

ผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ หมายถึง บทความวิจัยอันเป็นผลมาจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็น
ฐาน ที่ต้องสามารถเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในที่ประชุมวิชาการระดับชาติได้

ชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง กลุ่มรายวิชาที่กำหนดไว้ในเล่มหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษา
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งจัดเป็นชุดวิชาจำนวน 9
หน่วยกิต และออกแบบเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และกระบวนการเรียนรู้ด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การสื่อสารเชิงวิชาการ และ
การถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยชุมชน โดยเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยและชุมชน
เป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐาน (Research and Community-
Based Learning) ซึ่งมุ่งพัฒนาทักษะการผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ของนักศึกษาผ่านการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในชุมชน
กรอบแนวคิดนี้เชื่อมโยงระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการเรียนรู้ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนา
ที่ยั่งยืน ซึ่งลงทะเบียนเรียนในชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ และมีพื้นฐานความรู้ด้านชุมชนศึกษา การวิเคราะห์ชุมชน และ
มิติทางสังคมวัฒนธรรมจากชุดวิชาพื้นฐานก่อนหน้า ปัจจัยดังกล่าวเป็นฐานสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงลึกและการทำวิจัยชุมชน

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Process) เป็นการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในลักษณะคู่ขนาน
กับการดำเนินโครงการวิจัย โดยบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านขั้นตอน
สำคัญ ได้แก่ การกำหนดประเด็นปัญหาจากชุมชนจริง การตั้งคำถามวิจัย การออกแบบการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การ
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม และการเขียนบทความวิจัย กระบวนการดังกล่าวเปิดโอกาสให้
ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและที่ปรึกษาทางวิชาการ

ผลลัพธ์ของการวิจัย (Output) คือ การเกิดผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ในรูปแบบบทความวิจัยของผู้เรียน การพัฒนา
ทักษะด้านการค้นหาปัญหา การตั้งคำถามเชิงวิชาการ การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนเชิงวิชาการ และการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่
สาธารณะผ่านเวทีการประชุมวิชาการ นอกจากนี้ยังส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจชุมชนอย่างลึกซึ้ง สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับบริบท
จริง และมีความมั่นใจในกระบวนการวิจัยมากยิ่งขึ้น กล่าวโดยสรุป คือ กรอบแนวคิดการวิจัยนี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุและ
ผลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐานกับการพัฒนาทักษะการผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ของ
นักศึกษา ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยในลำดับถัดไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยนี้ปรับปรุงจากรูปแบบการนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยของ Lateh (2017) ที่มีการนำเสนอรายละเอียดตามบทบาทผู้เรียน บทบาทผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแนวทางดังกล่าวมานำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

บทบาทผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ลงทะเบียนเรียนในชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ประจำภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 49 คน โดยนักศึกษากลุ่มนี้ได้ผ่านการเรียนรายวิชาพื้นฐานด้านชุมชนศึกษา จำนวน 3 ชุดวิชา ได้แก่ 1) ชุดวิชาชุมชนท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดเนื้อหาการสอนเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยชุมชน เทคนิค วิธีการการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน 2) ชุดวิชาอยู่ดีมีสุข โดยมีรายละเอียดเนื้อหาที่สำคัญเกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมและมนุษย์กับสังคม สิทธิ หน้าที่ และความเสมอภาค การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะชุมชน วิเคราะห์และวินิจฉัยสุขภาวะชุมชน การส่งเสริมสุขภาวะ และ 3) ชุดวิชาภูมิวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดเนื้อหาวิชาที่สำคัญคือ ประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิโนเวศของการตั้งถิ่นฐานชุมชนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต สังคม และการเมือง รากเหง้าทางวัฒนธรรมและคติชน สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม สังคม พหุวัฒนธรรม การเรียนรู้กระบวนการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และตรวจสอบประเด็นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน

ผู้เรียนทำการแบ่งกลุ่มจำนวน 8 กลุ่ม ๆ ละ 7-8 คน ในคาบที่สองของการเรียนเพื่อดำเนินโครงการวิจัย โดยผู้สอนกำหนดโจทย์วิจัยแบบกว้างคือ “ชุมชนในโลกผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ: ประสบการณ์และเรื่องเล่าเพื่ออนาคตภาพของชุมชน” โดยมีขอบเขตการศึกษาชุมชนในแต่ละกลุ่มแตกต่างกันไป ดังนี้ 1) กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน 2) กลุ่มการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน 3) กลุ่มสตรีในชุมชน 4) กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน 5) กลุ่มการเมืองชุมชน 6) กลุ่มผู้สูงอายุ 7) กลุ่มผู้พิการและด้อยโอกาส และ 8) กลุ่มสุขภาวะชุมชน ซึ่งในแต่ละกลุ่มนักศึกษากลุ่มนี้ผ่านการทำความเข้าใจเนื้อหาจาก 3 ชุดวิชาที่กล่าวไปในข้างต้นแล้ว หลังจากนั้นผู้เรียนดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและเขียนบทความวิจัยจำนวน 1 เรื่องต่อกลุ่มตามขอบเขตและโจทย์วิจัยที่ได้รับ

บทบาทผู้สอน

ในคาบแรกของการสอน ผู้สอนได้นำเสนอรายละเอียดเนื้อหาวิชา แจ้งผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา แจ้งวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และหาข้อตกลงร่วมกันในการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน และกำหนดว่าการเรียนการสอนจะดำเนินการตามเนื้อหาในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในลักษณะคู่ขนานกับการดำเนินโครงการวิจัยในรูปแบบการเขียนบทความวิจัย และกำหนดให้ผู้เรียนสามารถนำเสนอผลการศึกษได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ในเวทีการประชุมวิชาการระดับชาติ โดยมีระยะเวลาเรียนรวม 15 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 22 พฤศจิกายน 2565 ถึงวันที่ 1 มีนาคม 2566

ผู้สอนดำเนินการสอนเนื้อหาภาคทฤษฎีตามเนื้อหาของชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ควบคู่กับการเรียนรู้การทำวิจัยเชิงบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภายนอกจำนวน 2 โครงการ 1) โครงการวิจัยสองวัยเข้าใจสื่อ: การขับเคลื่อนงานเฝ้าระวังและการรู้เท่าทันสื่อกับกลุ่มเยาวชนสู่กลุ่มผู้สูงวัยผ่านมิติวัฒนธรรม โดยมีวิทยากรจากสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้ร่วมสอนโดยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ในชุมชนมาสื่อสารอย่างเชื่อมโยงกับสาระของการวิจัยชุมชน 2) โครงการส่งเสริมและพัฒนานักสื่อสารชุมชนสร้างสรรค์ โดยมีวิทยากรจากสำนักข่าว The Standard เป็นผู้ร่วมสอนโดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาวิธีการนำเสนอสาระสำคัญของการวิจัยชุมชนที่กระชับและน่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาที่ผู้สอนเป็นผู้สอน ประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร 2) แบบจำลองกระบวนการสื่อสาร 3) การสื่อสารเพื่อพัฒนาสังคม 4) การสื่อสารภายใต้มิติความหลากหลายทางวัฒนธรรม 5) การวิเคราะห์ปรากฏการณ์และสถานการณ์การสื่อสารในพื้นที่ชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมสังคม สำหรับการสอนภาคปฏิบัติเป็นการปฏิบัติการภาคสนามเพื่อสร้างสรรค์และผลิตผลงานทางวิชาการ อีกจำนวน 30 คาบ โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ พร้อมทั้งเขียนบทความวิจัยเพื่อนำเสนอในเวทีการประชุมวิชาการระดับชาติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐานเพื่อผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ของนักศึกษาชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบบันทึกการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้านทักษะการผลิตผลงานทางวิชาการ ซึ่งเป็นแบบบันทึกการสะท้อนผลการเรียนรู้ใช้เก็บข้อมูลจาก นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 49 คน ซึ่งนักศึกษาทุกคนเป็นผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง โดยสะท้อนคิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐาน ตั้งแต่การค้นหาคำถามชุมชน การตั้งคำถามวิจัย การลงพื้นที่เก็บข้อมูล การทำงานกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ไปจนถึงการเขียนบทความวิจัยการบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ใช้กรอบแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ร่วมกับการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) เพื่อสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาคำถาม 2) การตั้งคำถาม 3) การตอบคำถาม และ 4) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ขณะที่การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์เป็นกระบวนการเรียนรู้สู่ความเปลี่ยนแปลงทางความคิด เจตคติ และความเชื่อที่มีผลต่อพฤติกรรม ผ่านขั้นตอน 1) การระบุสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 3) การประเมินสถานการณ์ และ 4) การวางแผนเพื่อบริหารจัดการปัญหา (Panich, 2015; Dormarn et al., 2020; Lewis & Smith, 1993; Thayer-Bacon, 2000) ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือนี้สะท้อนพัฒนาการด้านทักษะการวิจัย การคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการผลิตผลงานทางวิชาการของผู้เรียน

2. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างใช้เก็บข้อมูลจาก นักศึกษากลุ่มเดียวกันจำนวน 49 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ผู้เรียนผ่านการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการตามบริบทและสถานการณ์ของการเรียนรู้โดยไม่กำหนดกรอบคำถามล่วงหน้า ควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ภาคสนาม การทำงานกลุ่ม การดำเนินโครงการวิจัย และการเข้าปฏิบัติงานวิจัยของผู้เรียน เครื่องมือนี้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน การแก้ไขปัญหาในการทำวิจัย การพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงวิชาการ และปัจจัยที่เอื้อต่อการผลิตบทความวิจัย โดยข้อมูลที่ได้ถูกบันทึกในรูปแบบบันทึกภาคสนามและบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา การวิจัยเชิงคุณภาพ และการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์การวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงเครื่องมือจากการทดลองใช้เบื้องต้นกับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะใกล้เคียง เพื่อให้คำถามมีความชัดเจน เหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ และสามารถสะท้อนข้อมูลเชิงกระบวนการและผลลัพธ์ของการผลิตผลงานทางวิชาการได้อย่างครอบคลุม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดำเนินควบคู่ไปกับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยและชุมชนเป็นฐานตลอดระยะเวลาการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อสะท้อนพัฒนาการการเรียนรู้และกระบวนการผลิตผลงานทางวิชาการของผู้เรียน ประกอบด้วย (1) การเก็บข้อมูลจากแบบบันทึกการสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละช่วงของกระบวนการวิจัย (2) การเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมระหว่างการทำงานภาคสนาม การทำงานกลุ่ม และการดำเนินโครงการวิจัยในชุมชน และ (3) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับผู้เรียนตามบริบทของการเรียนรู้และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการกำหนดประเด็นวิจัย การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม จนถึงระยะการสังเคราะห์ผลและการเขียนบทความวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนกระบวนการเรียนรู้เชิงลึกของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับแบบบันทึกการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้านทักษะการผลิตผลงานทางวิชาการ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ โดยการจำแนกชนิดข้อมูลแบบใช้ทฤษฎีของ Lofland (1971; อ้างใน Chantavanich, 2005) ซึ่งแยกออกเป็น 5 ประเภทคือ 1) การกระทำ 2) กิจกรรม 3) ความหมาย 4) ความสัมพันธ์ และ 5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และนำเสนอข้อมูลสรุปเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ ผู้วิจัยจัดลำดับการนำเสนอผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐานเพื่อผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ของนักศึกษาชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งดำเนินการจัดการเรียนรู้เป็นระยะเวลา 15 สัปดาห์ โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ (1) ผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐานของผู้เรียน ซึ่งนำเสนอในตารางที่ 1 และ (2) ผลการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้านทักษะการผลิตผลงานทางวิชาการของผู้เรียน ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งนำเสนอในตารางที่ 2 เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของผลงานทางวิชาการและกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การผลิตผลงานดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ตาราง 1

ผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ที่ได้นำเสนอในเวทีการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายด้านการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2566 จำนวน 9 เรื่อง

ชื่อบทความวิจัย	ขอบเขตการศึกษา
การปรับตัวและการอนุรักษ์วัฒนธรรมดิเกร์ฮูลูหลังการระบาดใหญ่ของโควิด-19 ของกลุ่มศิลปินพื้นบ้านดิเกร์ฮูลูแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี	วัฒนธรรมชุมชน
กิมหยงกับแสงสว่างใหม่หลังโควิด-19: ประสบการณ์อยู่ดีมีสุขของกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ตลาดซีกิมหยงอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	สุขภาวะชุมชน
เมื่อคลื่นโควิด-19 ซัดชีวิตคนโนรา: วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง	ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน
ชีวิตผู้สูงวัยกับการก้าวผ่านวิกฤติโควิด: สถานการณ์ การดูแล และการมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้านท่าสะอ้าน ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	ผู้สูงอายุในชุมชน
เศรษฐกิจการค้าขายแดนกับผลกระทบของโควิด-19 : การเปลี่ยนแปลง ทางรอด และก้าวต่อไปของด่านนอก จังหวัดสงขลา	เศรษฐกิจชุมชน
การรับรู้ การดำเนินชีวิต และสิทธิสวัสดิการของผู้พิการในสถานการณ์โควิด-19 กรณีศึกษาสมาคมผู้พิการแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา	ผู้พิการในชุมชน
กระบวนการสื่อสารของผู้นำชุมชนในภาวะวิกฤติ COVID-19 กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	การสื่อสารชุมชน
วิกฤติโควิด-19 ในบ้านเกาะแก้วกับมุมมองการศึกษาที่เปลี่ยนไป.	การศึกษาในชุมชน
วิถีประมงสตรีมุสลิมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: วิถีชีวิต ศาสนา และการพัฒนา	บทบาทสตรี

ตาราง 2

ผลการเรียนรู้ด้านทักษะการผลิตผลงานทางวิชาการโดยใช้การวิจัยและชุมชนเป็นฐาน โดยการบันทึกการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์

การสะท้อน ผลการเรียนรู้	การกระทำ (Acts)	กิจกรรม (Activities)	ความหมาย (Meaning)	ความสัมพันธ์ (Relationship)	การมีส่วนร่วม (Participation)
กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์					
1) การค้นหา ปัญหา	ผู้เรียนสามารถ ทบทวนเนื้อหาทาง ทฤษฎีเพื่อศึกษา	ผู้เรียนเกิดการ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นในกลุ่มเพื่อ	ผู้เรียนเกิดการสร้าง การรับรู้ถึงคุณค่า ของปัญหาที่เกิดขึ้น	ผู้เรียนเข้าใจได้ว่า ปัญหาทางสังคมมี ลักษณะซับซ้อน	ผู้เรียนเกิดการ พัฒนาภาวะผู้นำ ในขั้นตอนแรกเริ่ม

การสะท้อน ผลการเรียนรู้	การกระทำ (Acts)	กิจกรรม (Activities)	ความหมาย (Meaning)	ความสัมพันธ์ (Relationship)	การมีส่วนร่วม (Participation)
	ขอบเขตของข้อมูล ตามประเด็นที่ได้รับ รวมทั้งบทวน ปรากฏการณ์ที่เกิด ขึ้นอยู่จริงในปัจจุบัน สามารถนำเสนอได้ ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริงนั้น มีลักษณะอย่างไร	ร่วมกำหนดปัญหา ร่วมกันผ่าน กิจกรรมระดม สมองและประชุม กลุ่ม	รอบ ๆ ตัวอย่าง ลึกซึ้ง ไม่มองแบบ ผิวเผิน	ไม่เสถียรภาพและ มีผลกระทบใน ลักษณะลูกโซ่ เชื่อมโยงกัน	นี้ผู้นำกลุ่มมีการ กระตุ้นให้สมาชิกผู้ ร่วมเรียนรู้เกิดการ ตระหนักถึงการ ทำงานเป็นทีมและ ทุกคนต้องตื่นตัว อยู่เสมอ
2) การตั้ง คำถาม	ผู้เรียนร่วมสร้างข้อ สมมติฐานเพื่อเป็น แนวทางการค้นหา คำตอบโดยการสืบ เสาะหาความรู้โดย การสัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนกับผู้ที่มี ประสบการณ์วิจัย และผู้เรียนบางกลุ่ม ใช้วิธีการอ่านจาก วรรณกรรมที่ เกี่ยวข้องเพื่อเลือกดู ต้นแบบ ตัวอย่างการ ตั้งคำถามในการวิจัย	ผู้เรียนแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นใน กลุ่มเพื่อตั้งคำถาม การวิจัย และ วัตถุประสงค์การ วิจัยผ่านกิจกรรม ระดมสมอง และ บางกลุ่มใช้วิธีการ สรุปจากทฤษฎีที่ ศึกษามา แล้ว นำมาปรึกษาหารือ กับผู้สอนเป็นราย กลุ่ม	ผู้เรียนเริ่มรับรู้ว่ การศึกษาความจริง สามารถศึกษาจาก ปรากฏการณ์ที่เห็น หรือสามารถตั้งขอ สงสัย ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนเริ่มเข้าใจว่า การตั้งข้อสังเกต และข้อสงสัยจะ นำไปสู่การหา คำตอบและการ เรียนรู้อื่น ๆ ใน ลำดับถัดไป	ผู้เรียนเริ่มเข้าใจ ว่า การศึกษา ความจริงของ ข้อมูลต้องอาศัย ความรู้รอบด้าน และตระหนักว่า การสร้าง ความสัมพันธ์ไม่ เพียงแค่เกิดจาก ความรู้สึกแต่ต้อง อาศัยการตีความ ในความรู้สึกนั้น ด้วย	ผู้เรียนมีคำถาม เกิดขึ้นในใจว่าการ ตีความหรือการ ค้นหาความจริงนั้น ต้องให้ความสนใจ และให้ความสำคัญ ไปในเรื่องใด จุดนี้ ผู้เรียนเสนอว่าต้อง อาศัยผู้เชี่ยวชาญ ในการสร้างความ ชัดเจนในการตั้ง คำถามร่วมด้วยกับ ผู้เรียน
3) การตอบ คำถาม	ผู้เรียนได้พยายามหา คำตอบจากการตั้ง คำถาม โดยอาศัย วิธีการวิจัยและกรอบ แนวคิดที่ศึกษามา ผ่านการสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกตใน พื้นที่ภาคสนาม	ผู้เรียนมีโอกาสนำ มือปฏิบัติเก็บ ข้อมูลภาคสนาม ด้วยตนเองทำให้ เห็นพื้นที่ทาง กายภาพและพื้นที่ ทางสังคมที่ทับ ซ้อนอยู่ใน พฤติกรรมของ ชุมชน	ผู้เรียนเกิดกระบวน ทัศน์ใหม่ว่าการหา คำตอบจาก ปรากฏการณ์ทาง สังคมนั้นต้องทำ ความเข้าใจระดับ ผิวหน้าและระดับ เบื้องหลังผิวหน้า ของเหตุการณ์นั้น ไม่ด่วนสรุปแต่ต้อง อาศัยการศึกษา ช่วงเวลา สถานที่ที่ แตกต่างกันด้วย	ผู้เรียนเกิดการ ตระหนักว่าการ ตีความของ ปรากฏการณ์ที่ แท้จริงนั้นเป็น การตี ความหมาย ออกมาจาก ปรากฏการณ์นั้น ๆ	ผู้เรียนเกิด พฤติกรรมการ ยอมรับในคุณค่า ของการตั้งคำถาม วิจัย เริ่มขึ้นชอบ และผูกพันกับสิ่งที่ ตนเองกำลังศึกษา ในขณะที่บางกลุ่ม ผู้เรียนเริ่มไม่สนุก อันเกิดจาก ข้อผิดพลาดในการ ตั้งโจทย์วิจัย ใน ประเด็นนี้ผู้เรียนได้ ประชุมหาทางออก ร่วมกับผู้สอนเพื่อ

การสะท้อน ผลการเรียนรู้	การกระทำ (Acts)	กิจกรรม (Activities)	ความหมาย (Meaning)	ความสัมพันธ์ (Relationship)	การมีส่วนร่วม (Participation)
					กำหนดโจทย์วิจัย ใหม่
4) การนำ ความรู้ไป ประยุกต์ใช้	ผู้เรียนได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อมูลให้ถูกต้องตามหลักทางวิชาการ	ผู้เรียนสามารถสร้างและเลือกใช้เทคนิคการนำเสนอข้อมูลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล	ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ว่าการนำเสนอเรื่องราวของข้อมูลต้องปลอดภัย เป็นกลาง และมีความท้าทายอยู่เนื่อง ๆ คือ ผู้เรียนยังขาดทักษะในลีลาการนำเสนอซึ่งต้องอาศัยการเขียนอย่างช้า ๆ และต่อเนื่อง	ผู้เรียนเกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เก็บข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนได้เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลมีปฏิสัมพันธ์ในการตีความ โดยการถามคำถามเดิมซ้ำอีกครั้งแต่ต่างเวลากันเพื่อขจัดความคลุมเครือไม่ชัดเจนของข้อมูล	ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้เสมอว่า การให้ความสำคัญกับผู้ให้ข้อมูลในฐานะมนุษย์ จำเป็นต้องนำเอาจริยธรรมวิจัย และการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลเป็นเรื่อง ความรับผิดชอบต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติไม่เบียดเบียนผู้อื่น
การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์					
1) การระบุ เกี่ยวกับ สถานการณ์ที่ เกิดขึ้น	ในการผลิตผลงานทางวิชาการนี้ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของมนุษย์ที่หลากหลาย ซับซ้อน ต้องมีวิธีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ต้องใช้ทักษะการการติดต่อประสานงาน	การเป็นผู้ฟังและผู้ถามที่ดีต้องมีการเตรียมตัวไว้ล่วงหน้า ต้องฝึกทำซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง	สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงานจะเป็นบทเรียนที่จะทำให้ผู้เรียนอดทน เข้าใจธรรมชาติของวิชาชีพได้ในอนาคต และมองว่าการลงพื้นที่วิจัยได้ฝึกฝนตัวเองทั้งกายใจ	การลงพื้นที่วิจัยต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือ และผู้เรียนเองต้องพัฒนาตนเอง เปิดใจยอมรับความคิดเห็นต่าง	การทำงานเป็นกลุ่มหรือทำงานเป็นทีมจะต้องใช้ระเบียบ กฎเกณฑ์ เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ไม่เท่าเทียมกัน
2) การ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ร่วมกัน	ในการผลิตผลงานทางวิชาการนี้ได้พัฒนาทักษะการวิจัย และทักษะการเข้าชุมชน มีความกล้าที่จะแสดงออกในพื้นที่ชุมชน กล้าที่จะสื่อสารกับผู้คนต่างวัยต่างวัฒนธรรม	มีการจัดสรรเวลาโครงสร้างหน้าที่ในการทำงานกับผู้คน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในกระบวนการทำงาน เรียนรู้ระบบของการทำงานกับผู้อื่น	ประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานภาคสนามและทุกกระบวนการในการวิจัยร่วมกับชุมชน ถือเป็นทักษะที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงไม่ใช่จากการอ่าน	การได้มาซึ่งประสบการณ์ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อม ผู้คน เป็นแรงผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต้องร่วมกันสร้างพลังอำนาจ ต้องเพิ่มศักยภาพในตัวบุคคล และต้องรู้สึกว่าคุณผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในงาน

การสะท้อน ผลการเรียนรู้	การกระทำ (Acts)	กิจกรรม (Activities)	ความหมาย (Meaning)	ความสัมพันธ์ (Relationship)	การมีส่วนร่วม (Participation)
3) การ ประเมิน สถานการณ์	การพยากรณ์และ การคาดการณ์กับ เหตุการณ์ที่อาจจะ เกิดขึ้นในอนาคต ระหว่างการทำ ผลงาน	ผู้เรียนออกแบบ การคาดการณ์ ความเป็นไปได้ของ เหตุการณ์ใน อนาคต โดยการ ปรึกษาผู้ที่เคยทำ การวิจัย โดยแบ่ง ประเด็นว่า 1) เหตุการณ์ใดที่ต้อง เกิดขึ้นแน่นอน 2) คาดว่าจะเกิด 3) คาดว่าเหตุการณ์ นั้นจะไม่เกิดขึ้น แน่นอน	ผู้เรียนรับรู้ว่าการ ดำเนินการผลิต ผลงานไม่ควรยึด หรือไม่ควรจับเอา ประสบการณ์ที่ได้ จากการดำรงชีวิต โดยตรงมาเขียน ตระหนักเสมอว่า การคาดการณ์ อนาคตเป็นการ รับมือกับความไม่ แน่นอน	ผู้เรียนต้องเข้าใจ ว่า สมาชิกผู้ร่วม เรียนรู้มีลักษณะ ความคิด พื้นฐาน ของมนุษย์ที่ แตกต่างกัน หาก จะให้การเขียน ผลงานบรรลุ วัตถุประสงค์ต้อง อาศัยความ ร่วมมือที่จริงจัง พึงพา เห็นใจกัน	ผู้เรียนมีการ รายงานความ คืบหน้าของ กิจกรรมที่ทำงาน ร่วมกันในกลุ่ม อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และต้อง ได้รับการชื่นชม ยกย่อง ให้กำลังใจ และเปิดโอกาส เข้าถึงการ แลกเปลี่ยนกับ ผู้สอนอย่าง ต่อเนื่อง
4) การ วางแผนเพื่อ บริหาร จัดการปัญหา	กำหนดเป้าหมายการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างชัดเจน บน ฐานเกณฑ์ที่ถูก กำหนดไว้ร่วมกันทั้ง ผู้เรียนกับผู้สอน	มีมนุษย์สัมพันธ์ และทักษะการ แก้ไขปัญหาโดย การชักนำผู้อื่นไปสู่ เป้าหมายของงาน ได้ดี	ผู้เรียนรับรู้ว่าการ ความสัมพันธ์เชิง บวกกับบุคคลอื่นจะ ช่วยทำให้เกิดการ วางแผนและการจัดการ ปัญหาได้ดีกว่า	มีเครือข่าย หรือ องค์กรในการ ทำงานร่วมกันใน สังคมจะช่วยทำ ให้การดำเนินงาน ราบรื่นและ รวดเร็ว	ในกระบวนการ แก้ปัญหาผู้เรียน ต้องอาศัยการ แยกแยะระหว่าง ข้อเท็จจริง ความรู้สึก และ ความคิดเห็น เพื่อให้สามารถ ทำงานแบบมีส่วน ร่วมได้อย่างมี เหตุผล

นอกจากนี้แล้ว ผู้เรียนได้สะท้อนผลการเรียนรู้ด้านทักษะการผลิตผลงานทางวิชาการ ผ่านการสัมภาษณ์รายกลุ่มของผู้เรียนพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยและชุมชนเป็นฐาน สามารถดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน กล่าวคือใน**ขั้นตอนแรก**ต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้เนื้อหาจากผู้สอนโดยตรง โดยเฉพาะศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยชุมชน โดยการฝึกวิเคราะห์ชุมชนและรับรู้กระบวนการวิจัยร่วมด้วย ดังบทสัมภาษณ์ของผู้เรียนชื่อนางสาวสมถวิล (นามสมมติ) กล่าวว่า “การผลิตผลงานทางวิชาการผ่านโครงการวิจัยเป็นเรื่องยากและจะยากมากขึ้นหากไม่ได้ศึกษาพื้นฐานของรายวิชา แต่โชคดีที่พวกเราได้รับการปูพื้นฐานรายวิชาภูมิวัฒนธรรม ที่สอนถึงรากเหง้าของความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน” นอกจากนี้ยังมี นายก้องเดช (นามสมมติ) ยังกล่าวสอดคล้องว่า “การเขียนบทความวิจัยถือว่าท้าทายมาก และปฏิเสธไม่ได้ว่าการเรียนชุมชนศึกษาเหมือนได้ทำวิจัยชุมชนอยู่แล้ว โชคดีคือพวกเราได้ปูพื้นฐานเบื้องต้นจากรายวิชาชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่ซ้อนทับกันอยู่ในชุมชน จึงเข้าใจธรรมชาติของการทำวิจัยร่วมกับชุมชนได้ดี”

ขั้นตอนที่สอง ต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถลงพื้นที่ชุมชนได้โดยการลดรูปแบบการเรียนรู้ในห้องเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากลงพื้นที่จริงแทน และมีเวลาในการลงพื้นที่ร่วมด้วย เพื่อจะได้ศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดและถูกต้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการสร้างกลยุทธการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พร้อมต่อการทำวิจัย

ทั้งนี้หากมีข้อจำกัดในการลงพื้นที่เช่นในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ผู้สอนต้องสามารถสร้างสถานการณ์จำลองเปลี่ยนห้องเรียนเป็นชุมชน ดังบทสัมภาษณ์ของผู้เรียน นางสาวสมฤดี (นามสมมติ) กล่าวว่า “การผลิตผลงานทางวิชาการนี้ต้องอาศัยการลงพื้นที่ภาคสนามเนื่องจากเราใช้ชุมชนเป็นฐาน อย่างไรก็ตามในกรณีที่ไม่สามารถลงพื้นที่ได้ เราควรเรียนรู้จากการสร้างบทบาทสมมติหรือการจำลองเหตุการณ์ ทั้งนี้ข้อมูลอาจไม่มีความเชื่อมั่นแต่ต้องอาศัยการเก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ หรือนัดสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ต่อไปได้” ในขณะที่นายอัครเดช (นามสมมติ) กล่าวสอดคล้องว่า “การทำวิจัยครั้งนี้เหมือนได้ฝึกทักษะการทำงานกับชุมชนโดยมีระบบระเบียบขั้นตอนอยู่ ซึ่งจุดนี้ทำให้ผมเข้าใจได้ว่าการงานที่เกี่ยวข้องกับวิจัยต้องใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียน และเคารพผู้อื่นด้วย โดยเฉพาะการนำเสนอเรื่องของชุมชนต้องพิถีพิถันของชุมชนด้วย”

สำหรับการดำเนินการวิจัย ถือเป็น**ขั้นตอนที่สาม**ที่ผู้สอนต้องสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนทำวิจัย ฝึกปฏิบัติ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยในชุมชนแล้วกลับมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ด้วยตนเอง ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการยอมรับคุณค่าในข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยนำข้อมูลที่ได้อาจารย์วิเคราะห์ข้อมูลให้ถูกต้องตามหลักรวมทั้งผู้เรียนควรได้รับการดูแลจากผู้สอนในขั้นตอนนี้อย่างใกล้ชิด อันเนื่องจากผู้เรียนยังขาดประสบการณ์ในการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อค้นหาความจริงตามหลักวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับผู้เรียนที่ให้ข้อมูลว่า “ในขั้นตอนการวิเคราะห์คือเป็นปัญหาสำหรับพวกเราและกลุ่มอื่น ๆ ด้วย ถ้าอาศัยดูจากตัวอย่างอาจทำให้เราไม่เผลอ แต่โชคดีที่พวกเรามีอาจารย์คอยแนะนำ สร้างแนวทางให้เราเดินต่อไปได้ ถึงแม้ว่าบางที่อาจจะงออยู่บ้าง แต่พอได้ลงมือทำ อ่านงานวิจัยอื่นประกอบด้วย ก็เริ่มเข้าใจถึงเป้าหมายของอาจารย์ที่เราอ่านบทความมาเยอะ ๆ”

ขั้นตอนที่สี่ต้องอาศัยการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องทั้งผู้สอนและผู้เรียน ไม่ปล่อยให้ผู้เรียนดำเนินการโดยลำพัง ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดเพื่อตระหนักว่าการวิจัยนั้นต้องมีผลงานออกเป็นที่ประจักษ์ ผู้เรียนมีข้อสังเกตถึงกระบวนการที่ผ่านมาว่าในช่วงที่ผู้เรียนไม่ได้เข้าปรึกษาหารือกับผู้สอนทำให้การทำวิจัยดำเนินไปอย่างลำบาก แต่หากเข้ามาพบผู้สอนก็จะได้แนวทางการทำวิจัยกลับไป ในขณะที่เดียวกันเวลาเข้าพบอาจารย์ผู้สอนทำให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองโดยเฉพาะการเตรียมบทความวิจัยเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทในอนาคต ดังบทสัมภาษณ์ของนักศึกษาชายที่ทัศน (นามสมมติ) กล่าวว่า “การเข้าพบอาจารย์บ่อย ๆ นอกจากจะได้แนวทางการทำงานวิจัย ก็จะได้พลังบวกในการทำงาน ไม่ได้มองเพียงแค่ว่าปัจจุบัน แต่มองไปถึงอนาคต และถือว่าผลงานทางวิชาการนี้จะเป็นใบเบิกทางสำหรับอนาคตได้”

ขั้นตอนสุดท้ายคือ ผู้เรียนและผู้สอนต้องมีการสรุปเพื่อประเมินและตรวจสอบผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงประจักษ์ที่ได้จากการทำวิจัยเพื่อนำเสนอเรื่องข้อมูลได้อย่างถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถอธิบายจากข้อมูลที่มีในรูปแบบวัตถุวิสัยหมายความว่าต้องจัดระบบข้อมูลให้สามารถจับต้องได้เพื่อง่ายต่อการรายงานผลต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผู้เรียนที่ให้ข้อมูลว่า “ในกระบวนการสุดท้ายหลังจากที่ได้ข้อมูลมานั้นคือการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอความจริงที่เกิดจากการศึกษา ในกระบวนการนี้พวกเราใช้หนังสือหลาย ๆ เล่ม หรืองานวิจัยหลาย ๆ เรื่อง มาประกอบ พยายามมององค์รวมของเนื้อหา แล้วสุดท้ายการทำเป็นรายงานลักษณะบทความวิจัยเพื่อนำเสนอในเวทีการประชุมวิชาการระดับชาติ” (นางสาวกานต์แก้ว, นามสมมติ)

อภิปรายผล

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐานเพื่อผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ ของนักศึกษาชุดวิชาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แสดงให้เห็นประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายได้ 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้เรียนสามารถผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ได้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ได้จำนวน 9 เรื่อง โดยในจำนวนนี้มีผลงานที่ได้รับรางวัลการนำเสนอดีเด่นจำนวน 1 เรื่อง และบทความวิจัยดีเด่นจำนวน 2 เรื่อง ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐานช่วยสร้างเงื่อนไขให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ตั้งแต่การศึกษาปัญหาชุมชน การเก็บข้อมูลภาคสนาม ไปจนถึงการวิเคราะห์และเขียนบทความวิจัย ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับสถานการณ์จริงได้อย่างเป็นรูปธรรม ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ไม่ได้มุ่งเน้นการท่องจำ แต่เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Suttirat, 2016) และปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) ของหลักสูตร ที่กำหนดให้ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้มากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้

ประเด็นที่ 2 ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติการวิจัยภาคสนามและพัฒนาทักษะการทำงานจริง จากแบบบันทึกการสะท้อนประสบการณ์และการสัมภาษณ์ นักศึกษาสะท้อนว่าตนเองสามารถลงมือปฏิบัติการวิจัยภาคสนามร่วมกับชุมชนได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการทำงานจริงที่หลากหลาย ทั้งการทำงานเป็นทีม การสื่อสารกับชุมชน การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมเพื่อเผชิญกับสถานการณ์จริง ผลเช่นนี้เกิดจากการที่การทำวิจัยช่วยให้ผู้เรียนได้สะท้อนความหมาย พฤติกรรม และเรื่องราวของชุมชนตามความเป็นจริง โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่ชนบท ซึ่งการสะท้อนความหมายดังกล่าวเป็นฐานสำคัญของการทำงานชุมชนในสาขาชุมชนศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Chuengsatiansup et al. (2021a) ที่มองว่าชุมชน โดยเฉพาะชนบท เป็นสนามสำคัญในการตั้งคำถามต่อภาพแทนของ “ชุมชน” ที่ถูกสร้างขึ้น และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างคำอธิบายและความเข้าใจด้วยตนเองผ่านการลงสนามจริง

ประเด็นที่ 3 บทบาทผู้สอนกับการออกแบบการเรียนรู้เพื่ออนาคต ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้อำนวยการสร้างการเรียนรู้ โดยทำหน้าที่จัดเตรียม วางแผน ติดตาม และให้ข้อเสนอแนะอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีข้อจำกัดด้านประสบการณ์และความคิดเมื่อเทียบกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้สอนจึงต้องมีสามมัญสำนึกและการวางแผนที่แนบเนียน เพื่อกำหนดกรอบ แนวทาง และทางเลือกในการดำเนินงาน โดยเฉพาะเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดฝันในอนาคต ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดอนาคตศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ของ Rattanaworaha (2020) ที่ชี้ว่าความไม่แน่นอนเป็นสภาวะปกติของโลกปัจจุบัน ผู้สอนจึงต้องมีบทบาทในการชี้นำและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิด ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีทิศทาง

โดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐานเพื่อผลิตผลงานทางวิชาการเชิงประจักษ์ ถือเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจชุมชนในมิติของความสัมพันธ์ทางสังคมเท่านั้น แต่ยังสามารถนำคุณค่าและความหมายของความสัมพันธ์ดังกล่าวมาต่อยอดเป็นองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่มีคุณภาพตามหลักวิชาการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะนี้จึงก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และชุมชน และส่งเสริมจิตแห่งวิทยาการอันเป็นรากฐานสำคัญของการแสวงหาความรู้ในสังคมร่วมสมัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งช่วยให้เห็นปรากฏการณ์ กระบวนการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในภาพรวม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยและชุมชนเป็นฐานเอื้อต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ของผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนหรือสถาบันการศึกษาที่นำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ ควรให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการติดตามและให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งช่วยอธิบายความหมายและบริบทของการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม การวิจัยในครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นระดับของการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาระดับการรับรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ อาจใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- Chantavanich, S. (2005). *Qualitative Research Methods* (13th ed.). Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Chuengsatiansup, K., & Duangwiset, N. (2021). *Covid Crisis and Coronavirus Pandemic: Emerging Diseases in Social Dimensions*. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). [in Thai]
- Chuengsatiansup, K., Duangwiset, N., & Kenmee, A. (2021a). *Tracing Theories, Unveiling Thoughts: The Journey of Anthropology*. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). [in Thai]
- Dormarn, N., Malakul Na Ayudhya, P., & Koetpitak, P. (2020). Experiential Learning and Critical Reflection. *Kasem Bundit Journal of Psychology*, 10(2), 20-28. [in Thai]
- Kaemmani, T. (2019). *The Science of Teaching: Knowledge for Effective Learning Processes* (23rd ed.). Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Lateh, A. (2017). The Effect of Research-Based Learning on Academic Achievement and Research Skills in Undergraduate Statistics Courses. *Journal of Research and Cognitive Science*, 15(2), 120-132. [in Thai]
- Lateh, A. (2022). *Classroom Research* (3rd ed.). I.J. Siam. [in Thai]
- Lewis, A., & Smith, D. (1993). Defining higher order thinking. *Theory into Practice*, 32(3), 131-137.
- Lofland, J. (1971). *Analyzing Social Setting*. Wadsworth.
- McIlrath, L., & McDonnell, C. (2018). *Community-Based Learning*. Retrieved from <http://www.campusengage.ie>
- Office of the National Higher Education, Science, Research, and Innovation Policy Council. (2019). *Policy and Strategies for Higher Education, Science, Research, and Innovation (2020-2027)*. Ministry of Higher Education, Science, Research, and Innovation. [in Thai]
- Panich, V. (2015). *Transformative Learning*. S.R. Printing Mass Products Co., Ltd. [in Thai]
- Panich, V. (2019). *Classroom Research: How Can I Be a Better Teacher?* Siam Commercial Foundation. [in Thai]
- Paveenbamphen, P. (2017). Research-Based Learning Management. *Education Journal of Chiang Mai University*, 1(2), 62-71. [in Thai]
- Phajitkamnoet, B., Rueang-aram, N., Netwong, T., Thamjutha, P., & Umbu, P. (2020). Community-Based and Research-Based Learning Management for Social Awareness in Higher Education. *RMUTI Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(1), 114-127. [in Thai]
- Rattanaworaha, A. (2020). *Futures studies* (2nd ed.). Lock-In Design Work. [in Thai]
- Sinlarat, P. (2012). *Principles and Techniques for Higher Education Teaching*. Dhurakij Pundit University. [in Thai]
- Suttirat, C. (2016). *80 Learner-Centered Learning Innovations* (7th ed.). P Balance Design and Printing. [in Thai]
- Thayer-Bacon, B. J. (2000). *Transforming Critical Thinking: Thinking Constructively*. Teachers College Press.
- Wiriya-phinit, M. (2022). *Looking at Culture for Knowledge Management*. Chulalongkorn University Press. [in Thai]